

Д. О. Войтенко, С. В. Качурова,
О. П. Невельська-Гордєєва

ЛОГІЧНЕ ЗНАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ТЗНПК

Навчальний посібник для студентів,
що готуються до вступних випробувань
за технологією ЗНО
для вступу на другий (магістерський) рівень

За редакцією *О. П. Невельської-Гордєєвої*

3-тє видання, перероблене і доповнене

Харків
«Право»
2020

Рецензенти:

О. В. Петришин – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, президент Національної академії правових наук України;

О. П. Проценко – доктор філософських наук, професор кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Харківського національного університету будівництва та архітектури

Войтенко Д. О.

В65 Логічне знання для вирішення ТЗНПК : навч. посіб. для студентів, що готуються до вступ. випробувань за технологією ЗНО для вступу на другий (магістер.) рівень / Д. О. Войтенко, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва ; за ред. О. П. Невельської-Гордєєвої. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 202 с.

ISBN 978-966-937-997-9

Рекомендовано для студентів, що готуються до вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю «Правознавство» за технологією ЗНО, аспірантів та всіх, хто цікавиться логікою.

УДК 160.1:341.98

© Войтенко Д. О., Качурова С. В.,
Невельська-Гордєєва О. П., 2018

© Войтенко Д. О., Качурова С. В.,
Невельська-Гордєєва О. П., пере-
робка і доповнення, 2020

© Гордєєва В. М., дизайн обкладинки,
2020

© Оформлення. Видавництво «Право»,
2020

ISBN 978-966-937-997-9

ВСТУП

Демократизація сучасної освіти передбачає широке застосування комунікативних практик у викладанні та освоєнні студентами навчальних курсів, активні впровадження тестових методів оцінювання знань. Сучасні глобалізаційні процеси ставлять перед людиною нові завдання по соціалізації, застосуванню абстрактного мислення, створення нових інтелектуальних стратегій. Для професійної роботи юриста вміння адекватно застосовувати абстрактне мислення дуже важливе. Першочерговість розвитку теоретичного мислення в надбанні вищої освіти й подальше застосування його в професійній діяльності розуміють розробники тестів на загальні навчальні правничі компетенції (ТЗНПК).

У навчальному посібнику наведено теоретичний матеріал з курсу логіки, розглянуто ряд завдань, запропонованих для вступу в магістратуру в період з 2016 року по 2019 рік, доступно показані алгоритми вирішення тестових завдань ТЗНПК. Трете видання включає новий теоретичний розділ «Формули комбінаторики», що відповідає вирішенню певних завдань аналітичного блоку, а також доповнено рішенням 24 питань з тестів 2019 року.

Розділ 1

РОБОТА З ТЕКСТАМИ: ДОВЕДЕННЯ ТА СПРОСТУВАННЯ

Тексти, що несуть довідкову або навчальну інформацію, мають напрям на переконання читача у підтвердженні (*confirmatio*) або спростуванні (*refutatio*) якогось певного положення. Доведення – логічна процедура встановлення істинності певної думки. Спростування – логічна процедура встановлення хибності певної думки.

Доведення будується з трьох складників: тези, аргументів, демонстрації.

1.1. Теза

Думка, яку ми бажаємо довести (при процедурі доведення) або спростувати (при процедурі спростування), називається **тезою** (з грец. *thesis* – положення, твердження). В ідеальному варіанті назва статті, повідомлення, інформації повинна збігатися з основною тезою пропонуваного тексту. Сучасні реалії показують, що ряд авторів нехтують цим положенням, й досить часто можна побачити заголовок, який не тільки не відповідає, але може й навіть суперечити самому інформаційному тексту.

Тез може бути декілька у зв'язку з тим, що вони бувають різного рівня. Обов'язково повинна бути основна, головна теза, й можуть бути ще декілька другорядних тез, що підкоряються основній, впливають з неї. Наприклад, основна теза промови адвоката полягає в тому, що його підзахисний невинний. Для доведення цієї тези висуваються ще ряд другорядних тез: підзахисний у той день знаходився в іншому місті, підзахисний фізично несила людина, тому не міг нанести такий сильний удар; підзахисний лівша, а удар було нанесено з правого боку.

Основна теза може бути сформульована на початку тексту, а може бути в останньому абзаці як підсумкова думка, як висновок з усього вищенаведеного. Побудова доведення може йти як виведенням тези з аргументів, тоді теза подається як підсумкова думка, а може йти як обґрунтування – аргументи надаються як слідство з тези й у такому випадку теза стоїть на початку тексту.

Наприклад, **Tekst 1** (основна сесія ТЗНПК 2016 р.) (*цифри в дужках позначають номери абзаців*).

(1) Мовне питання в новій Україні, схоже, утратило актуальність, і досвідчені західні політологи констатують наявний status quo – реальний безконфліктний білінгвізм.

(2) Проте прогрес у розв’язанні мовного питання половинчастий і не в змозі зняти конфлікт, який усе ж є: досі домінує російськомовна друкована преса, російськомовний продукт панує в популярній культурі, не контролюється реальний мовний режим у викладанні в школах і вишах. Певний поступ спостерігається в побуті: дедалі частіше до вас звертаються українською, і це сприймається як норма.

(3) Безконфліктний білінгвізм – це міф. Взаємодіючи в одному просторі, різні мови невпинно витискають одна одну. І річ не в тім, що якась із мов краща за іншу. Для кожного мовця його рідна мова наймилозвучніша. Більша розвиненість певної мови порівняно з іншими значною мірою забобон. То чому ж у такому разі нам варто послуговуватися саме українською?

(4) Громадянам України варто послуговуватися українською мовою, щоб зберегти концентрований досвід поколінь. Є кілька простих міркувань.

(5) Перше: будь-яка мова – це пов’язана з певною історичною традицією сума текстів, які були нею вимовлені, культурно артикульовані; це концентрований досвід поколінь, це думки й емоції, які в ній закарбувалися. Відмова, забуття – незворотна втрата безцінної інформації, тоді як гуманітарний пафос початку ХХІ століття полягає в тому, що кожна одиниця культури має бути збережена в інтересах усього людства. Якщо українці не збережуть свою мову в живому, а не архівному вигляді, за них це не зробить ніхто.

(6) По-друге: рано забувати про період імперської дискримінації, коли українцям забороняли бути собою. Ця дискримінація триває досі, тільки тепер вона здійснюється за інерцією. Важать також спотворений ринок і невпинна агресивна експансія колишньої метрополії. Так, нині все вже не так критично, але неможливість обходитися своєю мовою у своїй країні є не лише зазіханням на природні права громадян, а й на елементарну справедливість, яка, поза всім, на боці країномовних українців.

(7) І по-третє, доки існує мовне питання, український суверенітет перебуває під загрозою.

(8) Тімоті Снайдер, професор Єльського університету, трактує сьогодні побутову українську двомовність із неприхованим захватом як ознаку поширеної в нас автоматичної чемності, гарних манер. Гідний вихід із мовного глухого кута: розмовляймо як кому зручно, керуймося доброзичливістю – і буде нам європейське щастя.

(9) Промовистим щодо цього є статус ірландської (гельської) мови в Ірландії. Південноірландський журналіст проїхався країною, послуговуючись тільки рідною мовою. Результат польових досліджень виявився ще гіршим, ніж дані останнього перепису: ірландською постійно користується приблизно 7% населення, решта – англійською. Одиниці можуть згадати щось зі шкільного курсу, а наполягання на спілкуванні рідною мовою викликає агресію. Зауважмо: кого-кого, а ірландців важко запідозрити в браку патріотизму. Ніщо не врятує мову-лузера від долі музейного артефакту.

(10) Тут варто нагадати, що довгий час привілейовані верстви різних країн уникали спілкування живою народною мовою. Освічені класи України в XVII столітті виробили штучну словено-руську мову на базі церковнослов'янської, саме нею творили інтелектуали Могилянки й писав Сковорода. А от при дворі Речі Посполитої радо спілкувалися руською (= українською) поряд із латиною, аби лише не переходити на плебейську польську.

(11) Залежно від успішності Української держави як проекту українська або безальтернативно затвердиться в статусі High Language (Н-мови), підтягуючи під себе повсякденні практики, або російська залишиться де-факто домінантною, і тоді перспектива української – кумедна суржикізація.

За Ю. Макаровим

Питання 1. У якому з-поміж поданих нижче тверджень сформульовано головну думку тексту?

А Сьогоднішній половинчастий прогрес у розв'язанні мовного питання не в змозі зняти конфлікт, спричинений домінуванням російської мови у важливих сферах життя в Україні.

Б Мовне питання може втратити актуальність лише тоді, коли в Україні утвердиться ситуація реального безконфліктного білінгвізму.

В Україні варто досягти реального прогресу в мовному питанні, створивши умови для функціонування української як Н-мови передовсім шляхом забезпечення успішності української держави як проекту.

Г Суспільство не має права приректи українську мову на долю музейного артефакту, закріпивши за нею статус мови-лузера.

Д Держава має відновити справедливості і захистити природне право українців обходитися своєю мовою у своїй країні.

Вірна відповідь – В, тому що саме це є головною думкою, яку намагається підтвердити автор. Побудова доведення є виведенням тези з аргументів.

Текст 1 побудовано як спростування. Спочатку формулюється теза, яку спростовує автор. Вона надана в першому абзаці: «Мовне питання в новій Україні, схоже, утратило актуальність, і досвідчені західні політологи констатують наявний status quo – реальний безконфліктний білінгвізм». Шляхом наведення аргументів, що спростовують вказану тезу, автор приходить до висновку, який сформульовано в останньому абзаці: «Білінгвізм не існує без домінування однієї із мов, тому або українська мова безальтернативно затвердиться в статусі High Language (Н-мови), або російська залишиться де-факто домінантною», що й є основною тезою наведеного тексту.

Текст 2

МОН проти скорочення стипендій

(1) МОН виступає проти скорочення кількості отримувачів стипендій у вишах. Про це повідомила Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич 6 вересня 2017 року в ефірі програми «LIVE» на телеканалі «112 Україна».

(2) «Сьогодні, коли немає настільки розвиненого ринку праці, щоб студент міг легко знайти роботу і паралельно навчатися, – очевидно, що ми повинні зберігати той рівень стипендіального забезпечення, який є в Україні», – зазначила Міністр.

(3) Лілія Гриневич підкреслила, що в Україні студентам складно знайти погодинну роботу, на відміну від західних країн. Тому зменшення кількості стипендіатів є недоцільним, оскільки буде демотивувати студентів здобувати вищу освіту.

(4) «Якщо, наприклад, в західних країнах студенти можуть з легкістю отримати погодинну роботу, тому що є велика пропозиція для того, щоб вони могли суміщати роботу з навчанням, – то в Україні таких пропозицій небагато.

(5) Більшість українських студентів-програмістів починають працювати вже з другого курсу. Оскільки це дистанційна робота, є можливість спланувати свій час. Для студентів інших спеціальностей знайти погодинну роботу важко», – пояснила Лілія Гриневич.

(6) Нагадуємо, що з 1 січня 2017 року була введена рейтингова система отримання стипендій. Наразі 50% студентів ВНЗ отримують стипендії: 43% – академічні та 7% – соціальні.

(7) Кабінет Міністрів затвердив розмір мінімальної академічної стипендії для вишів III–IV рівня акредитації на рівні 1100 грн, а розмір підвищеної стипендії становить 1600 грн, тобто на рівні прожиткового мінімуму. Крім того, на педагогічних, природничо-математичних й інженерно-технічних спеціальностях розмір стипендії – 1400 грн, а підвищеної стипендії – близько 2 тисяч гривень.

Лілія Гриневич

(<https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-09-06-mon-proti-skorochennya-stipendij-liliya-grinevich>. Опубліковано 6 вересня 2017 року).

Питання 1. Основною тезою наведеного тексту є:

А Кабінет Міністрів затвердив новий розмір мінімальної академічної стипендії.

Б Українські студенти-програмісти мають можливість працювати дистанційно.

В Коли немає настільки розвиненого ринку праці, щоб студент міг легко знайти роботу і паралельно навчатися, – необхідно забезпечити студентів стипендіями.

Г В Україні студентам складно знайти погодинну роботу, на відміну від західних країн.

Д У західних країнах студенти можуть з легкістю отримати погодинну роботу.

Вірна відповідь – В (і навіть у назві тексту про це вказано).

Текст 3 (основна сесія ТЗНПК 2017 р.). **Прекрасна відповідь Шведської академії**

Шведська академія 2016 р. ухвалила незвичайне рішення – присудити Нобелівську премію з літератури рок-музикантові Бобу Ділану «за створення нових поетичних експресій в американській пісенній традиції».

Сам Ділан на церемонію вручення премії приїхати не зміг. Його пісню «*A Hard Rain's A-Gonna Fall*» «виконала подруга співака, письменниця й музикантка Патті Сміт.

Нобелівську промову Боба Ділана на церемонії вручення зачитала від його імені посол США у Швеції. Поет передав присутнім, що душею він з ними, і подякував Шведській академії за те, що його пісні розцінили як літературну роботу.

(1) Доброго всім вечора! Мої теплі вітання членам Шведської академії й усім присутнім почесним гостям!

(2) Отримати таку престижну нагороду для мене величезна честь. Я ніколи не міг уявити або припустити, що мені вручать Нобелівську премію з літератури. З дитинства я всотував творіння тих, хто був раніше визнаний достойним цієї відзнаки: Редьярда Кіплінга, Бернарда Шоу, Томаса Манна, Перл Бак, Альбера Камю, Ернеста Гемінґвея. Ці гіганти літератури, чії книги зберігають у бібліотеках по всьому світу й сприймають із благоговінням, завжди справляли на мене глибоке враження. Те, що тепер моє ім'я буде з ними в одному списку, насправді» неймовірно.

(3) Якби хтось коли-небудь сказав мені, що в мене є хоч найменший шанс отримати Нобелівську премію, я подумав би, що вірогідність цього така ж, як опинитися на Місяці. Правду сказати, того року, коли я народився, і ще кілька років по тому не було людини у світі, яку б визнали достойною Нобелівської премії з літератури.

(4) Коли надійшла ця дивовижна новина, мені знадобився деякий час, щоб осмислити її. Мене займало міркування про найбільшу фігуру в літературі – Вільяма Шекспіра. Заледве його відвідувала думка про те, що він займається літературою. Він писав для сцени, його тексти призначалися для декламації, а не для читання. Шекспір, напевне, багато роздумував, коли творив «Гамлета». Для яких акторів підходять ролі в трагедії і як її зрежисувати? Чи насправді дійство має відбуватися в Данії?

(5) Безумовно, найбільше Шекспіра цікавили його творчість й амбіційні проекти, але разом із тим були й буденні проблеми, що вимагали уваги. Чи вистачить грошей? Чи прийнятні наші умови для спонсорів? Де роздобути череп? Готовий посперечатися, що питання «А чи це література?» було останнім з того, над чим він міг замислюватися.

(6) Коли я підлітком почав писати пісні і навіть коли до мене прийшло перше визнання, я не мріяв про особливу долю для своїх пісень. Я припускав, що вони звучатимуть у кав'ярнях, у барах, а можливо, коли-небудь й у таких місцях, як «Карнегі-хол», «Лондон Паладіум». У сміливих мріях я уявляв, як записую альбом і слухаю свої пісні по радіо. Такий поворот долі здавався мені по-справжньому великою нагородою. Адже це означає, що тебе слухає багато людей і що ти зможеш продовжувати творити.

(7) Що ж, я займаюся цим уже досить довго. Записав десятки альбомів і зіграв тисячі концертів по всьому світові. Але центр усього, що я роблю, – це мої пісні. Схоже, вони знайшли своє місце в житті багатьох людей і в багатьох культурах. Я вдячний за це.

(8) Разом із тим є одне, про що варто сказати окремо. Я грав наживо для 50-ти тисяч чоловік і для 50-ти чоловік, і я можу стверджувати, що для 50-ти чоловік грати важче. 50 тисяч чоловік перетворюються на цілісний організм, а 50 чоловік – ні: кожен слухач – особистість із власним внутрішнім світом, здатна сприймати тебе по-своєму. Твоя щирість, співмірна твоєму талантові, по-справжньому перевіряється на істинність. Я свідомий того, як небагато людей входить до складу Нобелівського комітету.

(9) Як це було із Шекспіром, моя голова занадто часто зайнята творчими амбіціями й спробами розібратися в різних життєвих справах. Хто з музикантів краще зіграє ці пісні? Чи в тій студії, де треба, я їх записую? Чи вдало вибрана тональність для пісні?

(10) Деякі речі не змінюються й за чотириста років.

(11) У мене ніколи не було часу задатися питанням: «Мої пісні – це література?» Тож я вдячний Шведській академії за час, витрачений на те, щоб дати відповідь на моє питання, і за те, що ця відповідь виявилася такою прекрасною.

(12) Бажаю вам усього найкращого, Боб Ділан.

(<http://blog.yakaboo.ua/ru/nobelivska-promova-boba-dilana-u-mene-ne-bulo-chasu-zapytaty-sebe-a-moyi-pisni-ce-literatura/>).